

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi İçin Hazırlanan Tematik Deyimler Sözlüğünün Uluslararası Öğrencilerin Deyim Öğrenme Süreçlerine Etkisi*

Deniz Toğrul
Millî Eğitim Bakanlığı

Tayfun Haykır
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, uluslararası öğrencilere Türkçe öğretiminde oldukça önemli olan deyimlerin kolay ve kalıcı bir biçimde öğretilmesinin sağlanması için tematik bir sözlük hazırlanarak bu sözlüğün Türkiye’de Türkçe öğrenen uluslararası öğrencilerin deyim öğrenmelerine katkısını incelemektir. Bu amaçla araştırma iki bölüme ayrılmış ve birinci bölümde uluslararası öğrencilere Türkçe öğreten öğretmenlerin tematik deyimler sözlüğü hakkındaki görüşleri içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmaya katılan toplam 30 öğreticiden ($f=23$) öğretici sıklıkla, uluslararası öğrencilere deyimlerin öğretilmesinde var olan deyimler sözlüğünün yetersiz kaldığını ve tematik bir deyimler sözlüğüne ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise Türkiye’deki uluslararası öğrencilere Türkçe öğretilen kurumlarda okutulan ders kitabı setlerinden biri olan Yeni İstanbul incelenmiş ve bu kitap setinde yer alan deyimlerden oluşan bir tematik deyimler sözlüğü hazırlanmıştır. Daha sonra söz konusu deyimlerin bir kısmını içeren bir okuma metni belirlenmiştir. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Dil Öğretim, Uygulama ve Araştırma Merkezi (DİLMER)’nde öğrenim gören 10’u deney, 10’u da kontrol grubu olmak üzere toplam 20 uluslararası öğrenci seçilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen öğrencilere öncelikle deyimler hakkında hazırlanan başarı testi ön-test olarak uygulanmış daha sonra deney grubu için belirlenen metin, ders materyali olarak kullanılmıştır. Ders esnasında araştırma için hazırlanan tematik deyimler sözlüğü ile deyimlerin anlamlarının öğretilmesi sağlanmıştır. Kontrol grubuna ise aynı metin ile ders işlenirken alfabetik deyimler sözlüğü ile deyimler öğretilmeye çalışılmıştır. Sonrasında her iki gruba da deyimler başarı testi son test olarak uygulanmıştır. Sonuçlar SPSS 26.0 programı ile t testi yapılarak analiz edilmiş ve uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimi için hazırlanan tematik deyimler sözlüğünün alfabetik deyimler sözlüğüne göre daha kalıcı öğrenmeye imkân sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimi, söz varlığı, deyimler, tematik deyimler sözlüğü.

Erciyes Üniversitesi Eğitim
Fakültesi

Sorumlu Yazar:
Deniz TOĞRUL

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim : 10.08.2023

Kabul : 09.10.2023

Yayınlanma : 30.10.2023

Önerilen Atf

Toğrul, D. ve Haykır, T. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanan tematik deyimler sözlüğünün uluslararası öğrencilerin deyim öğrenme süreçlerine etkisi. *Erciyes Journal of Education*, 7(2), 41-57. <https://doi.org/10.32433/eje.1340943>

* Bu çalışma birinci yazar tarafından ASES V. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi’nde sunulan bildiriden üretilmiştir.

1. Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, toğrul.deniz@hbv.edu.tr
2. Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, tayfun.haykır@hbv.edu.tr

The Effect of the Thematic Idioms Dictionary Prepared for Teaching Turkish as a Foreign Language on the Idiom Learning Process of International Students*

Deniz Toğrul

Ministry of National Education

Tayfun Haykır

Ankara Hacı Bayram Veli University

ABSTRACT

The aim of this research is to prepare a thematic dictionary in order to ensure easy and permanent teaching of idioms, which have an important place in teaching Turkish as a foreign language, and to examine the contribution of this dictionary to the idiom learning of international students learning Turkish in Turkey. For this purpose, the research is divided into two parts and in the first part, the views of the teachers who teach Turkish as a foreign language about the thematic idioms dictionary were analyzed by content analysis method. Out of a total of 30 teachers ($f=23$) who participated in the research, the instructor frequently stated that the existing idioms dictionary was insufficient in teaching idioms to international students and they needed a thematic idioms dictionary. In the second part of the research, Yeni Istanbul, one of the textbook sets taught in Turkish-taught institutions for international students in Turkey, was examined and a thematic idioms dictionary consisting of the idioms in this book set was prepared. Then, a reading text containing some of the idioms in question was determined. A total of 20 international students, 10 in the experimental group and 10 in the control group, studying at Ankara Hacı Bayram Veli University Language Teaching, Application and Research Center (DİLMER) were selected. First of all, idioms and achievement test were applied as a pre-test to the students included in the research, and then the text determined for the experimental group was used as the course material. During the lesson, the meanings of idioms were taught with the thematic idioms dictionary prepared for the research. On the other hand, while the control group was taught with the same text, idioms were taught using an alphabetical dictionary of idioms. Then, the idioms achievement test was applied to both groups as a post-test. The results were analyzed by performing a t test with the SPSS 26.0 program and it was concluded that the thematic idioms dictionary prepared for teaching Turkish as a foreign language ensures more permanent learning than the alphabetical idioms dictionary.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, vocabulary, idioms, thematic idioms dictionary

Erciyes University Faculty of Education

Corresponding Author:
Deniz TOĞRUL

Type: Research

Article History

Received : 10.08.2023

Accepted : 09.10.2023

Published : 30.10.2023

Suggested Citation

Toğrul, D. and Haykır, T. (2023). The Effect of the thematic idioms dictionary prepared for teaching Turkish as a foreign language on the idiom learning process of international students. *Erciyes Journal of Education*, 7(2), 41-57. <https://doi.org/10.32433/eje.1340943>

* This study was produced from the paper presented by the first author at the ASES 5th International Educational Sciences Conference.

1. Teacher, Ministry of Education, togrul.deniz@hbv.edu.tr

2. Assoc. Prof., Ankara Hacı Bayram Veli University, tayfun.haykır@hbv.edu.tr

Extended Abstract

Introduction

Today, due to increasing migrations, the removal of borders in the globalized world with the advancement of technology and similar reasons, second language learning has become quite widespread and a need. In the research on the needs analysis of language learners, students learning Turkish in Turkey have reached the conclusion that they want to learn the language for reasons such as trading, studying, finding a job and continuing their daily life communication (Çalışkan and Çangal, 2013). Although there are different reasons for learning a language, the methods, techniques and language learning processes in language learning go in the same direction. For this reason, people generally try to learn a language by going to foreign language courses, language centers or the country where the language they want to learn is spoken. Foreign language programs usually include the acquisition of language skills, vocabulary teaching and grammar teaching, and language teaching institutions try to equip students with these language skills and components. Achievements in Turkish teaching programs to foreigners are also included under separate headings as basic language skills (Avrupa Ortak Çerçeve Metni, 2021; Türk Maarif Vakfı, 2019), but vocabulary teaching, idiom-proverb teaching are offered within the sub skills? Not under any heading. The importance of teaching idioms, proverbs and phrases in the teaching of foreign languages is an undeniable fact. Especially in the recent period, with the adoption of a more communicative approach in foreign language teaching, the teaching of idioms, which is indispensable for communication, has gained importance and various research and studies have been carried out on this subject. While native speakers have no problem making sense of idioms, foreign language learners may have difficulty making sense of the idioms they hear in the foreign language they have learned. Yavuz (2010) argues that the fact that idioms have too much space in daily conversations creates difficulties in foreign language learning and prevents the formation of communication in a foreign language in a healthy way, and therefore, idiom teaching is very important in language learning and should be emphasized with sensitivity. It is also known that there are differences in the textbooks prepared for the teaching of Turkish as a foreign language regarding the teaching of idioms. Hayran and Yazıcı (2020) examined the textbooks used for teaching Turkish to foreigners in their study. They concluded that there was no idiom commonality between the books and that the idioms used were generally the most used and most known idioms.

The most important innovation of technology for the field of education is undoubtedly Web 2.0 tools. According to Çelik (2021), Web 2.0 tools; It is a technology that offers the student the opportunity to learn individually but collaboratively in interactive environments, directing the student to design and produce. As a result of the Covid 19 outbreak, which started in Wuhan, China in 2019 and affected the whole world, the closure of schools and the transition to distance education increased the importance of both technology and Web 2.0 tools, and then Web 2.0 tools did not lose their importance and became even more important even if face-to-face education was switched back to schools (Çelebi and Satırlı 2021). The Thematic Idioms Dictionary prepared for this research was also prepared on the platform called "Story Jumper", a Web 2.0 tool for writing a book. This Web 2.0 tool allows people to both write their own books and read other books (Fansa, 2020). This platform, which can be accessed at <https://www.storyjumper.com> address, also helps collaborative learning and enables more than one person to write books together. On this platform, where Turkish and literature teachers in schools use to write stories, students can complete the unfinished book from the phone or computer they want by using the link address. In addition to ready-made templates for users, it directs students to think creatively with a system that allows users to make their own designs.

Purpose

The aim of this research is to prepare a thematic dictionary in order to ensure easy and permanent teaching of idioms, which have an important place in the teaching of Turkish as a foreign language, and to examine the contribution of this dictionary to the idiom learning of international students learning Turkish in Turkey.

Method

In this research, for a thematic dictionary of idioms, first of all, the opinions of the instructors who teach Turkish as a foreign language were taken with content analysis, one of the qualitative research techniques. Later, in order to examine the effect of the Thematic Idioms Dictionary prepared with the Web 2.0 tool "Story Jumper" in teaching Turkish to international students, a semi-experimental design with pre-test – post-test paired control group was used from among quantitative research techniques. Since both qualitative and quantitative models were used together in the research, the triangulation design of the mixed model was used. The variation pattern is also known as the "combined pattern" or "simultaneous pattern". In this pattern, it is to collect qualitative and quantitative data simultaneously and compare them when necessary to reveal their similar and different features (Şimşek and Yıldırım, 2021).

Findings

In this research, where mixed method was used, quantitative and qualitative data collection tools were used simultaneously. Semi-structured interview forms were prepared for the qualitative part of the research. These forms were filled in to the tutorials through the Google Form application and then confirmed by phone calls. For the quantitative part of the research, the idioms success test (Yılmaz, 2018), which were prepared and tested beforehand, were taken from two different field experts and 3 of the 13 questions were removed by considering the language levels of the students. This test was administered to the students as a pre-test at the beginning of the process and then as a post-test with a short reminder one week after the lecture.

In the qualitative part of the research, a thematic dictionary of idioms of the tutorials teaching Turkish as a foreign language was determined by the needs analysis content analysis method. In the quantitative section, the effect of the dictionary of thematic idioms on the success of students learning Turkish as a foreign language was measured by performing t- test with semi-experimental method.

Discussion & Conclusion

In this study, first of all, it was tried to determine whether there is a need for a thematic dictionary of idioms in teaching Turkish as a foreign language. For this purpose, the interview forms prepared by taking expert opinion were applied to a total of 30 tutorials working in two different language centers and it was revealed that the teachers needed a thematic dictionary of idioms in the vast majority ($f=23$) (76.3%). In the quantitative part of the research, a previously prepared and applied idioms test was adapted to the research by reducing the questions and applied to both the experimental and control groups first as a pre-test and after it was concluded that there was no significant difference between the two groups, the control group was taught the idioms in the text titled "Cinema" in the textbook New Istanbul Turkish for Foreigners. Subsequently, the same statements were applied as a success test post-test. In the experimental group, after the same test was applied as a pre-test, the course in the control group was processed, but the dictionary of thematic idioms prepared by the researchers was shared with the students in a way that they could access from their mobile phones and the idioms were taught by this method. Significant differences occurred at a high level between the experimental group and the control group in which the same test was applied as a post-test. The arithmetic mean of the correct number in the preliminary test decreased from

2.90 in the control group to 2.50 in the final test. This indicator showed that within a week after the lesson, this group experienced regression in their knowledge of idioms. In the experimental group, the arithmetic average, which was 3.20 in the preliminary test, increased to 8.80 in the last test. The 275% increase between the pre-test and the post-test showed that the idioms learned in the course covered with the Web 2.0 tool's dictionary of thematic idioms were more permanent. Based on the findings obtained because of the research, the suggestions on the subject can be listed as follows:

- Thematic idioms dictionary to be used in teaching Turkish as a foreign language can be organized as a book, e-book or as a Web 2.0 tool to cover all idioms and proverbs in Turkish, taking into account the basic language skills acquisitions and language levels.
- Instructors who teach Turkish as a foreign language can be provided with in-service training on this subject.
- Similar studies can be supported in TÖMER and DILMER within universities, especially Yunus Emre Institute, Maarif Foundation, Presidency of Turks Abroad and Related Communities.
- A course on preparing materials with Web 2.0 tools can be brought to undergraduate courses in Turkish language teaching.
- Preparing and using Web 2.0 tools in teaching Turkish as a foreign language can be added to undergraduate courses in Turkish language teaching.

Giriş

Günümüzde artan göçler, teknolojinin ilerlemesiyle küreselleşen dünyada sınırların kalkması ve benzer sebeplerden dolayı ikinci dil öğrenimi oldukça yaygınlaşmış ve bir ihtiyaç hâline gelmiştir. Çalışkan ve Çangal (2013), dil öğrenenlerin ihtiyaç analizlerini konu aldıkları araştırmada Türkiye’de Türkçe öğrenen öğrencilerin; ticaret yapma, eğitim görme, iş bulma ve günlük hayat iletişimlerine devam etme gibi sebeplerle dil öğrenmek istedikleri sonucuna ulaşmışlardır. İpek ve Çelik (2019) ise yabancı dil öğrenmenin sadece ihtiyaçlar için değil kişiye fırsatlar sunan iş kapılarını da açacağını belirtmektedirler. Dil öğrenmenin farklı sebepleri olsa da dil öğrenimindeki yöntemler, teknikler ve dil öğrenme süreçleri aynı yönde ilerler. Bu sebeple insanlar genel olarak dil öğrenmek için ya yabancı dil kurslarına, dil merkezlerine yahut öğrenmek istedikleri dilin konuşulduğu ülkeye giderek dil öğrenmeye çalışırlar. Yabancı dil programlarında genellikle dil becerilerinin kazanımları, kelime öğretimi ve dil bilgisi öğretimi yer alır ve dil öğreten kurumlar bu kazanımları öğrencilere kazandırmaya çalışır. Yabancılar Türkçe öğretim programlarında da kazanımlar, temel dil becerileri olarak ayrı başlıklar altında (Avrupa Ortak Çerçeve Metni, 2021; Türk Maarif Vakfı, 2019), fakat kelime öğretimi, deyim-atasözü öğretimleri herhangi bir başlık altında değil kazanımların içinde verilmiştir.

Deyim, atasözleri ve kalıp ifadelerin öğretiminin yabancı dil öğretimindeki önemi yadsınamaz bir gerçektir. Özellikle son dönemde yabancı dil öğretiminde iletişimsel yaklaşımın daha çok benimsenmesiyle birlikte iletişimin vazgeçilmez olan deyim öğretimi de önem kazanmış ve bu konuda çeşitli araştırmalar, yapılmıştır. Dil ve kültürle alakalı tüm çalışma alanları insanların ulusal yapıları olan kimliklerini güçlendirecek özelliğe sahiptir. Halkın kendi sözlü kültür ürünü olan efsane, masal, mani, ninni, tekerleme, bilmece, atasözü ve tabii ki deyim gibi unsurlar dil vasıtasıyla aktarılan ve halkın kültürüne ait yapıların başında gelir. Bu söz varlığı içinde yer alan deyimler hem ana dili hem de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde önemli bir yer tutar. Deyim, bir anlatımı kuvvetlendirmek için mecaz veya gerçek anlamda kullanılan söz gruplarıdır (Sinan, 2008). Deyimlerin dil ve kültür arasında estetik bir köprü görevi üstlendiğini savunan Barutçu ve Açık (2018) deyimleri; mantık, deneyim ve muhakemenin en veciz anlatım unsurlarından biri olarak tanımlamışlardır. Bireyler, deyimlere günlük konuşmalarında sıklıkla yer verirler. Ana dili konuşurları deyimleri anlamlandırmakta sorun yaşamazken yabancı dil öğrencileri öğrendikleri yabancı dilde duydukları deyimleri anlamlandırmakta güçlük yaşayabilmektedir. Yavuz (2010); deyimlerin, günlük konuşmalarda fazla yer bulmasının yabancı dil öğreniminde zorluk çıkarıp yabancı dilde iletişimin sağlıklı bir şekilde oluşmasını engellediğini ve bu yüzden dil öğreniminde deyim öğretiminin çok önemli olduğunu ve üzerinde hassasiyetle durulması gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde deyimlerin öğretilmesi için çeşitli teknikler, sözlükler ve oyunlar geliştirilmiştir. Örneğin Yılmaz, (2018) çalışmasında kendi geliştirdiği ölçme ve değerlendirme tekniklerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretimindeki etkisini belirlemeyi amaçlamış ve hazırladığı teknikler konusunda uyguladığı öğrencilerden olumlu dönütler almıştır. Başka bir çalışmada Dalak, (2017) Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde iletişimsel yaklaşımın deyim öğretimine katkısını incelemiş ve programların, sözlüklerin deyimleri öğretmek için yetersiz kaldığı sonucuna ulaşmıştır. Yapılan başka bir araştırmada araştırmacılar ikinci dil öğrenme stratejileri ve algılama farklılıklarını incelemiş, öğrencilerin en çok öğrenmekte zorlandıkları konulardan birinin de deyimler olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Zengin ve Seven, 2007). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan ders kitaplarında da deyim öğretimine dair farklılıkların olduğu bilinmektedir. Hayran ve Yazıcı (2020), hazırladıkları çalışmada yabancılar Türkçe öğretimi için kullanılan ders kitaplarını incelemişler, kitaplar arasında deyim ortaklığı bulunmadığını ve kullanılan deyimlerin genellikle en çok kullanılan ve en çok bilinen deyimler olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu durum deyim çeşitliliğini artırmak amacıyla yeni çalışmalar yapmak gerektiğini ortaya koymaktadır. Çağlak (2023) Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında hazırlanan ders kitaplarını deyimler açısından incelemiş ve bu kitaplarda deyim öğretiminin yetersiz kaldığı

sonucuna ulaşmıştır. Deyimler, günlük iletişim için önemli olmakla birlikte Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin en önemli hedeflerinden biri olan günlük konuşmalar konusunda kültürel etkileşim aracı görevi de görmektedir. Bu anlamda deyimler, atasözleri, ikilemeler vb. kalıp ifadeler yabancı dil öğretiminde olmazsa olmaz bir konumdur. Dalak'a (2017) göre bir dili ana dili olarak kullananların kullandıkları en önemli kültür göstergelerinden biri deyimlerdir. Deyimler ile o dil hakkında kültürel anlamda bilgiler elde edilebilir.

Deyimler, genellikle var oldukları dile mahsusturlar ve o dilin; ses, hece, kelime ve cümle yapıları ile yakından bağlantılıdır. Mutlu, (2016) hedef dil hakkında dil bilgisel ve kültürel anlamda bilgi sahibi olmak isteyen bir kişiye o dilin kalıp ifadelerine bakmasını önerir. Kalıp ifadeler (deyimler, atasözleri, ikilemeler... vb.) bir dil ile ilgili birçok açıdan ipuçları vermektedir. Bu sebeple Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde deyim öğretimi önemsenmeli ve bu konu hakkında çalışmalar yapılmalıdır. Deyimlerin etkili bir şekilde öğretilmesi için öğrencinin öğretim sürecine etkin katılımı sağlanmalı, öğrenci kendisini öğretimin merkezinde bulmalıdır. Öğrencinin bir kelimenin anlamını öğrenmesi ile bir deyim anlamını öğrenmesi tamamen farklı olduğu için kelime öğretir gibi deyim öğretmek yanlış olacaktır. Deyimler, genellikle diğer Türkçe öğretim tekniklerinde olduğu gibi temel dil becerileri yardımıyla öğrenciye sezdirilmeli ve öğrencinin öğrendiğini fark etmediği gizil öğrenme tekniği ile sağlanmalıdır (Kovalčiková, 2009).

Yabancı dil öğretiminde basitten zor ve karmaşığa, somuttan soyuta, yakın olandan uzak olana aşamaları ilke olarak dikkate alınmalıdır. Bu ilkeler yabancı dilde deyim öğretimi için de geçerli olduğu için çağrışım yoluyla deyim öğretimi seçeneği de bu konuda değerlendirilebilir. Ders kitaplarında genellikle deyim öğretimi kelime eşleştirme, boşluk doldurma gibi etkinliklerle gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır (Demir ve Melanlıoğlu, 2011). Bu çalışmaların yetersiz olduğu ve deyim öğretiminin bağlamdan yola çıkılarak öğrenciye çağrışım yoluyla öğretilmesi gerektiği birçok çalışmada vurgulanmıştır (Barcin, 2018; Yavuz, 2010; İ. Yılmaz, 2018).

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Deyim Sözlükleri

Türk Dil Kurumuna göre sözlüğün tanımı şöyledir: Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügat (TDK,2022). Lâtincede "sözlük" anlamına gelen "dictionnorum" sözcüğünün gerçek anlamının "ansiklopedi" olması da manidardır. (E. Yılmaz, 2017). Karadüz'e (2009) göre ise sözlük, öğrenme öğretme aracı olan, kültür birikimi aracı olan, dillerin söz varlıklarının en önemli kaynaklarıdır. Böler'e (2006) göre sözlük; dildeki kelimelerin tamamının söz varlığının, tanımlamalarının, yazılı- okunuşlarının, kökenlerinin, vurgulamalarının yer aldığı dilin en temel kitabıdır. Sözlük bu denli önemliyken Usta'ya (2010) göre 2000'li yılların ilk başlarında ticareten ilgi duyulmaya başlandıysa da sözlükçülük hakkında üniversitelerde ciddi çalışmalar yapılmamıştır. Türkçe sözlüklerin tarihinin çok eskilere dayanması bu gerçeği değiştirmemektedir.

Türklerin tarihteki siyasi ve askerî başarıları Türkçenin de merak edilen, öğrenilmeye ihtiyaç duyulan ve yaygın bir olmasına vesile olmuştur. Bundan dolayı Türkçe sözlükler hazırlamak elzem hâle gelmiştir. Bu bağlamda Türkçe sözlüklerin tarihî süreci incelendiğinde Kaşgarlı Mahmud'un Divanu Lügati't-Türk adlı eseri ilk Türkçe sözlük olarak ortaya çıkmaktadır. Öz'e (1996) göre Divanu Lügati't-Türk yazılırken Kaşgarlı Mahmud'un tüm Türk toplumlarını gezerek onların kullandıkları kelimeleri toplamasıyla bu sözlüğü yazması onun hem Türk kültürü hem de Türk dili açısından önemini artırmaktadır. İlk Türkçe sözlüğümüz aynı zamanda ilk yabancılar Türkçe öğretimi kitabı olarak kabul edilebilecek Divanu Lügati't-Türk'te madde başı kelimeler deyimler ve atasözleri yardımıyla gösterilmiştir (Kültürel, 2009). Divanu Lügati't-Türk'ten sonra 19. yüzyıla kadar deyimler, hazırlanan Türkçe sözlükler içerisinde diğer tanımlamaların arasında verilmiştir. 20. yüzyılda ise deyimler ve diğer kalıp ifadelerin açıklamalı hâlleri

Türkiye Türkçesi, Kırgız Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi, Başkurt Türkçesi vb. sözlüklerin içerisinde verilmiştir. 1965 yılında nihayet sadece deyimlerin, atasözlerinin anlamlarını içeren müstakil sözlükler hazırlanmıştır (Musaoğlu, 2009). Sadece deyimleri içeren bir sözlüğün hazırlanması dahi çok geç sayılabilecek bir tarihe rastlarken tematik bir deyimler sözlüğünün olmaması normal kabul edilmelidir.

Tarihteki ilk Türkçe sözlük kabul edilen Divanu Lügati't-Türk'te deyimlere yer verilmiş olması deyimlerin önemini bir kere daha göstermektedir. Daha sonrasında çeşitli deyim ve atasözleri sözlükleri üretilmiştir fakat bu atasözleri ve deyimler sözlükleri genel itibariyle alfabetik bir sıra izler, bundan dolayı hem ana dili olarak hem de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireyler için kullanılması görece zordur. Bu bağlamda bireyin herhangi bir tema ile ilgili deyimleri araması ve istediği deyimlere ulaşması için tematik deyimler sözlüğü ihtiyacı doğmuştur.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Web 2.0 Araçları

Günümüzde teknoloji tüm alanlarda olduğu gibi eğitimde de önemli rol oynamaya başlamıştır. Artık bilgiye ulaşmak eskiye göre çok daha kolay, bilginin yayılması ise neredeyse ışık hızıyla gerçekleşmektedir. Teknolojinin eğitim alanı için en önemli yeniliği hiç şüphesiz Web 2.0 araçlarıdır. Çelik'e göre (2021) Web 2.0 araçları; öğrenciye etkileşimli ortamlarda bireysel ama işbirlikçi öğrenme fırsatı sunan, öğrenciyi tasarlamaya ve üretmeye yönlendiren bir teknolojidir. Eğitim alanında hayli popülerleşen ve kullanımı yaygınlaşan Web 2.0 araçları öğrencilerin eş zamanlı ortak ürünler almalarını sağlarken anlık geri dönüşlerle otokontrol yapmalarını da sağlamaktadır. Türk Millî Eğitim Bakanlığı da 2012 yılında teknolojinin eğitimdeki yerini ön plana alarak Fatih Projesini hazırlamış, pilot iller ve okullardan başlayarak bu teknolojinin ve Web 2.0 araçlarının kullanımını yaygınlaştırmayı hedeflemiştir (MEB, 2023).

2019'da Çin'in Wuhan şehrinde başlayıp tüm dünyayı etkisi altına alan Covid 19 salgını neticesinde okulların kapatılması ve uzaktan eğitime geçilmesi hem teknolojinin hem de Web 2.0 araçlarının önemini artırmış, daha sonra okullarda tekrar yüz yüze eğitime geçilmiş olsa Web 2.0 araçları önemini kaybetmeyerek daha da önemli hâle gelmiştir (Çelebi ve Satırlı, 2021). Web 2.0 araçları hayat boyu ve her yerde öğretimi desteklemektedir. Bu sayede öğrenciler nerede oldukları önemli olmadan eğitim alabilecek, içerik üretecek hâle gelmişlerdir. Ayrıca kâğıt israfını da aza indirgeyen bu platformlar öğrencilere, kolay ulaşılabilirlikleriyle etkin öğrenme ortamları oluşturmaktadır.

İçinde bulunduğumuz zamanın bilgisayar ve teknolojiyle yakından ilgili öğrencilerinin dijital yerli olarak adlandırılmaları, yetişkinlerin ise dijital göçmen olarak isimlendirilmesi Web 2.0 araçları hakkında öğrencilerin yeterli bilgiye zaten sahip olduğunu, yetişkinlerin özellikle öğretmenlerin kendilerini bu konuda geliştirmeleri gerektiğinin göstergesidir (Elmas ve Geban, 2015). Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığının yardımıyla hazırlanacak hizmet içi eğitimlerin yaygınlaştırılması gerektiği düşünülmektedir.

Bu araştırma için hazırlanan Tematik Deyimler Sözlüğü de bir kitap yazma Web 2.0 aracı olan "Story Jumper" adlı platformda hazırlanmıştır. Bu Web 2.0 aracı insanlara hem kendi kitaplarını yazma hem de başka kitapları okuma imkânı sunmaktadır (Fansa, 2020). <https://www.storyjumper.com> adresinden ulaşılan bu platform ayrıca iş birlikli öğrenmeye yardımcı olarak birden fazla kişinin beraber kitap yazabilmesini sağlamaktadır. Okullarda Türkçe, edebiyat öğretmenlerinin hikâye yazdırırken faydalandıkları bu platformda öğrenciler, bağlantı adresini kullanarak istedikleri telefon veya bilgisayardan yarım kalan kitabı tamamlayabilirler. Ayrıca kullanıcılar için hazır şablonların yanında kullanıcıların kendi tasarımlarını yapmalarına imkân sağlayan bir sistemle öğrenciler, yaratıcı düşünmeye yönlendirilirler. Araştırmanın alt problemleri aşağıda gösterilmiştir:

1. Türkiye'de uluslararası öğrencilere Türkçe öğreten öğreticilerin, deyim öğretiminde tematik deyimler sözlüğüne ihtiyaçları var mıdır?

2. Uluslararası öğrencilere Türkçe öğreten öğretmenlerin tematik deyimler sözlüğü ihtiyaçları; cinsiyet, eğitim düzeyi ve meslekteki tecrübeleri gibi değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?
3. Türkiye’de Türkçe öğrenen uluslararası öğrenciler, deyimleri öğrenirken herhangi bir sorun yaşamaktalar mıdır?
4. Belirlenen deyimleri, tematik deyimler sözlüğü aracılığıyla öğrenen uluslararası öğrenciler ile klasik sunum yöntemi aracılığıyla öğrenen uluslararası öğrencilerin deyim öğrenme başarıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada tematik bir deyimler sözlüğü için öncelikle nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi ile yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin bu konudaki görüşleri alınmıştır. Daha sonrasında Web 2.0 aracı Story Jumper ile hazırlanan Tematik Deyimler Sözlüğü’nün uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimindeki etkisini incelemek için nicel araştırma tekniklerinden ön test-son test eşleştirilmiş kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmada hem nitel hem nicel model bir arada kullanıldığı için karma modelin çeşitleme (triangulation) deseni kullanılmıştır. Çeşitleme deseni, birleşik desen veya eş zamanlı desen olarak da bilinmektedir. Bu desende nitel ve nicel veriler eş zamanlı bir şekilde toplanıp gerektiğinde karşılaştırılarak benzer ve farklı özelliklerini ortaya konmaktadır (Şimşek ve Yıldırım, 2021).

Çalışma Grubu

Araştırmanın nitel kısmında çeşitli dil kurumlarında görev yapan ve uluslararası öğrencilere Türkçe öğreten 30 öğreticiye Google Form üzerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmanın nitel kısmının çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin kişisel özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin kişisel bilgileri

		Frekans (n)	Yüzdeler (%)
Cinsiyet	Erkek	11	%36
	Kadın	19	%63
Öğrenim Düzeyi	Lisans	29	%96,7
	Yüksek Lisans	1	%3,3
Meslekte Geçen Süre	1-5 yıl	23	%76,7
	6-10 yıl	6	%20
	11 yıl ve üstü	1	%3,3
Mesleği Sevme Durumu	Evet, seviyorum.	22	%73,3
	Hayır, sevmiyorum.	8	%26,4
Toplam		30	%100

Araştırmanın nicel bölümünde ise Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi DİLMER’de Türkçe öğrenen 10’u deney grubu, 10’u da kontrol grubu olmak üzere 20 B2 düzeyi uluslararası öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmanın nicel kısmıyla katılımcıların başarı düzeyleri ölçüleceği için kişisel bilgiler belirlenmemiştir.

Veri toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Karma yöntemin kullanıldığı bu çalışmada nicel ve nitel veri toplama araçları eşzamanlı olarak kullanılmıştır. Araştırmanın nitel kısmı için yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanmıştır. Bu

formlar Google Form uygulaması üzerinden öğretmenler tarafından doldurulmuş daha sonra telefon görüşmeleri ile teyit ettirilmiştir. Araştırmanın nicel kısmı için ise daha önceden hazırlanan ve test edilen deyimler başarı testi (Yılmaz, 2018) iki farklı alan uzmanından fikir alındıktan sonra 13 sorunun 3 tanesi öğrencilerin dil düzeyleri göz önüne alınarak çıkarılmıştır. Toplamında 10 soru kalan bu test, öğrencilere sürecin başında ön-test olarak daha sonra ders anlatımının üzerinden bir hafta geçtikten sonra kısa bir hatırlatma ile son-test olarak uygulanmıştır.

Verilerin Analizi ve Güvenilirliği

Araştırmanın nitel kısmında görüşme formları telefon konuşmalarıyla teyit edilerek ve sonuçlar kâğıda aktarılıp uzman görüşü alınarak içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için, Miles ve Huberman'ın (1994) geliştirdiği kodlayıcılar arası güvenilirlik formülü (*Güvenirlilik = Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı x 100*) kullanılarak güvenilirlik hesaplaması yapılmıştır. Bu hesaplama sonucunda araştırmacıların arasında güvenilirlik oranı %87 olarak tespit edilmiştir. Genel olarak % 80 üzeri değerler kabul edilebilir görülmektedir. Bu hesaplamalar sonrası kategorilendirme işlemi güvenilir ve geçerli bulunmuş ve raporlandırma işlemlerine başlanmıştır.

Araştırmanın nicel kısmı için elde edilen veriler SPSS 26.0 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Deney ve kontrol gruplarına yapılan uygulamalardan elde edilen veriler SPSS'ye girilmiştir. Ardından ön-test ve son-test sonuçlarına ait veriler SPSS'ye girilmiştir. Elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediği, normallik testinde basıklık ve çarpıklık değerleri ile ölçülmüş ve çarpıklık katsayısı (1,474) basıklık katsayısı (1,438) olarak bulunmuştur. Normal dağılım göstermesi için bu değerlerin -1,50 ila 1,50 arasında olması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2021). Basıklık ve çarpıklık analizi sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir Böylece bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını saptamak için *t* testi uygulanması uygun görülmüştür. *t* testi ilişkisiz ölçümlerde ortalama puanların karşılaştırılmasına odaklanmayı sağlar (Büyüköztürk, 2021).

Bulgular

Araştırmanın nitel bölümünde uluslararası öğrencilere Türkçe öğreten öğretmenlerin tematik bir deyimler sözlüğü ihtiyaç analizi içerik analizi yöntemiyle belirlenmiştir. Nicel bölümünde ise tematik deyimler sözlüğünün Türkçe öğrenen uluslararası öğrencilerin başarısına etkisi ise yarı deneysel yöntem ile *t* test yapılarak ölçülmüştür.

Nitel Araştırma Bulguları

Bu bölümde uluslararası öğrencilere Türkçe öğreten öğretmenlerin tematik bir deyimler sözlüğüne ihtiyaç duyup duymadıkları araştırılmıştır.

Araştırmanın bu bölümüne katılan öğretmenlerin cinsiyet olarak kadınların ($f=19$), öğrenim düzeyi olarak lisans mezunlarının ($f=29$) ve meslekte geçen süre olarak da 1-5 yıl arasında olanların ($f=23$) çoğunlukta olduğu görülmektedir. "Mesleğinizi seviyor musunuz?" sorusuna ise "Evet, seviyorum" cevabını verenlerin ($f=22$) (%73,3) çoğunluğu oluşturdukları tespit edilmiştir. Araştırmanın görüşme formunda yer alan sorulara verilen cevaplar ışığında tematik bir deyimler sözlüğü ihtiyacı hakkındaki cevaplar Tablo 3'te gösterilmiştir. Kadın öğretmenler *K1, K2, K3...*, erkek öğretmenler *E1, E2, E2...* şeklinde kodlanmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin oluşturdukları bu grubun görüşmelerde tematik deyimler sözlüğü ihtiyaçları ile ilgili sorulara verdikleri cevaplar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Görüşme formuna verilen öğretici cevapları

	Cevaplar	Öğretici Kodları	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Uluslararası öğrencilere Türkçe öğretirken en çok zorlandığınız konu nedir?	Yazı yazdırmak	K1, K3, K5, K6, K7, K10, K12, K13, E3, E6, E11	11	%36,6
	Soyut kavramlar	K2, K9, K11, K16, K17, K18, K19, E1, E5, E10	10	%33,4
	Deyimler ve atasözleri	K4, K8, K14, K15, E2, E4, E7, E8, E9	9	%30
Toplam			30	%100
Deyimleri öğretmekte en fazla zorlandığınız düzey hangisidir?	A1	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K11, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, E1, E4, E5, E6, E7	22	%73,3
	A2	K3, K10, K12, K18, K19, E2, E3, E7, E8, E9, E10, E11	12	%23,3
	B1	K18	1	%3,3
Toplam			35	%100
Uluslararası öğrencilere Türkçe öğretirken hangi sözlüklerden faydalanıyorsunuz?	Türkçe Sözlük	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7, E8, E9, E10, E11	29	%52,7
	Atasözü ve Deyimler Sözlüğü	K2, K3, K4, K7, K9, K11, K12, K14, K16, K17, K18, K19, E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7, E8, E9, E10, E11	23	%41,8
	Misalli Türkçe Sözlük	K1, K7, E1	3	%5,45
Toplam			55	%100
Deyimler sözlüğünü derslerinizde kullanıyorsanız verimli olduğunu düşünüyor musunuz?	Hayır, kullanışlı değil.	K1, K2, K3, K4, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, E1, E3, E6, E7, E8, E9, E10, E11	26	%86,6
	Evet, kullanışlı.	K5, E2, E4, E5	4	%13,3
Toplam			30	%100
Tematik bir deyimler sözlüğüne ihtiyacınız var mı?	Evet, ihtiyaç var.	K1, K2, K3, K4, K6, K7, K8, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, E1, E3, E6, E7, E8, E9, E11	23	%76,3
	Olsa da olmasa olur.	K5, E2, E4, E5	4	%13,6
	Hiç gerek yok.	K9, K11, E10	3	%10,1
Toplam			60	%100
Genel Toplam			210	%100

Öğreticilerin uluslararası öğrencilere Türkçe öğretirken en çok zorlandıkları konular hakkındaki görüşleri

Yapılan görüşmeler sonrasında 30 öğreticinin tamamının tek cevap verdiği görülmüştür. Bu nedenle bu soruya verilen cevap sayısı 30 ve bu sayının en yüksek frekansla ($f=11$) “Yazı yazdırmak.” cevabı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu cevabı veren öğretmenlerin 8’i kadın, 3’ü erkek öğreticidir. Çalışma grubundaki tek yüksek lisans mezunu, 11 yıldan fazla mesleki tecrübesi olan K1 kodlu kadın öğretici de bu soruya “Yazı yazdırmak.” cevabını vermiştir. Bu soruya verilen cevapların en fazla frekansa sahip ikinci cevabı ($f=10$) ise “Soyut kavramlar.” cevabı olmuştur. Deyimlerin de genel anlamıyla soyut ifadeler içermesi, en çok cevap verilen ($f=9$) “Atasözleri-deyimler.” cevaplarıyla bağlantılıdır. Söz konusu soruya bu cevabı veren öğretmenler genel olarak meslekte 1-5 sene tecrübesi olan, lisans mezunu ve “Mesleğimi severek yapıyorum.” diyen öğretmenlerdir (K2, K9, K11, K16, K17, K18, K19, E1, E5, E10). Bu soruya “Deyim ve atasözleri.” cevabını veren 9 öğreticinin hem cinsiyet hem mesleki tecrübe açısından dağılımlarının yakın olması, bu durumun tecrübe ya da cinsiyetle ilgisi olmadığını göstermiştir.

Öğreticilerin deyimleri öğretmekte en fazla zorlandıkları düzeyle ilgili görüşleri

Yapılan görüşmelerde öğretmenlere sorulan “Deyimleri öğretmekte en fazla zorlandığınız düzey hangisidir?” sorusuna toplam 35 cevap verilmiştir. Hiçbir öğreticinin bu soruyu boş bırakmadığı göz önüne alındığında 5 öğreticinin birden fazla cevap verdiği görülmüştür. Bu soruya A1 düzeyi cevabını veren 22 (% 73,3), A2 düzeyi cevabını veren 12 (%23,3) ve B1 düzeyi cevabını veren ($f=1$) öğretici tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan kadın öğretmenlerden sadece K10 kodlu öğretmen dışında tamamı “A1 düzeyi” cevabını verirken erkek öğretmenlerden 4 kişinin aynı cevabı verdiği görülmüştür (E1, E4, E5, E7). Bu soruya “A2 düzeyi” cevabı veren öğretmenler incelendiğinde A1 düzeyi cevabı vermeyen tek kadın olan K10 kodlu öğretici de “A2 düzeyi” cevabını vermiştir. K3, K12, K18 ve K19 kodlu kadın ve E7 kodlu erkek öğretici hem “A1 düzeyi” hem de “A2 düzeyi” cevaplarını vermiştir. Bu soruya “B1 düzeyi” cevabı veren K18 kodlu kadın öğreticinin ise üç farklı cevap vermesi dikkat çekicidir. Meslekteki tecrübesi 1-5 yıl arası olan, lisans mezunu ve “Mesleğimi severek yapmıyorum.” diyen bu öğretici, söz konusu soruya hem “A1 düzeyi” hem “A2 düzeyi” hem de “B1 düzeyi” cevabını vermiştir.

Uluslararası öğrencilere Türkçe öğreten öğretmenlerin faydalandıkları sözlükler

Öğreticilere sorulan “Yabancı Dil Olarak Türkçe öğretirken hangi sözlüklerden faydalanıyorsunuz?” sorusuna toplam 55 cevap verilmiştir. Bu cevapların 29’u (% 52,7) “Türkçe Sözlük” tür. Cevap veren toplam 30 öğreticiden sadece meslekteki tecrübesi 1-5 yıl arası olan, lisans mezunu ve “Mesleğimi severek yapıyorum.” şeklinde görüş bildiren K7 kodlu kadın öğreticinin “Türkçe Sözlük”, “Misalli Türkçe Sözlük” ve “Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü” cevaplarının hepsini işaretlediği görülmüştür. Bu soruya Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü cevabını veren 23 (% 41,8) öğretici olduğu görülmüştür. Bu cevabı veren K2, K3, K4, K9, K11, K12, K14, K16, K18, K19, E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7, E8, E9, E10 ve E11 kodlu öğretmenler aynı zamanda soruya “Türkçe Sözlük” cevabını da vermişlerdir. Bu soruya “Misalli Türkçe Sözlük” cevabı veren 3 (% 5,4) öğreticiden birinin “Türkçe Sözlük” cevabı vermeyen tek öğretici olan K7 kodlu öğreticinin, “Misalli Türkçe Sözlük” e erişim ve kullanım zorlukları düşünüldüğünde, yanlış cevap yazdığı düşünülmüştür. K7 kodlu öğretici ile yapılan görüşme formu telefon aracılığıyla teyit edildiğinde bir yanlışlığın olmadığını tespit edilmiştir.

Derslerinde deyimler sözlüğü kullanan öğretmenlerin sözlüğün kullanımışlığı hakkındaki görüşleri

Araştırmaya katılan 30 öğreticiye sorulan “Deyimler sözlüğünü derslerinizde kullanıyorsanız, verimli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna bütün öğretmenler birer cevap vermişlerdir. Toplam 30 cevaptan 26’sı (% 86,6) “Hayır, bu sözlükler kullanışlı değil.”, 4 tanesi (% 13,3) ise “Evet, çok kullanışlı.” cevabını vermiştir. Deyimler sözlüğünün kullanışlı olduğu görüşünü bildiren öğretmenlerden K5 kodlu öğretici önceki “Derslerinizde hangi sözlükleri kullanıyorsunuz?” sorusuna kullandığı sözlükler içerisinde

“Atasözleri, Deyimler Sözlüğü” cevabını vermemiştir. Bu soruya “Hayır, kullanışlı değil.” diye cevap veren K1, K6, K7, K8, K10, K13, K15, K17 kodlu öğretmenler ise bir önceki “Derslerinizde hangi sözlükleri kullanıyorsunuz?” sorusuna “Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü” cevabı vermemişlerdir. Görüşmenin telefon ile teyit edildiğinde bu öğretmenlerin genel olarak deyim sözlüklerini kullanışlı bulmadıkları için derslerinde kullanmadıkları görüşleri ortaya çıkmıştır.

Öğreticilerin uluslararası öğrencilere Türkçe öğretiminde tematik deyimler sözlüğü ihtiyacı hakkındaki görüşleri

Araştırmanın nitel bölümünün temel hedefi olan “Tematik bir deyimler sözlüğüne ihtiyacınız var mı?” sorusuna tüm öğretmenler birer cevap vermiştir. Toplam 30 cevaptan 23’ü (% 76,3) “Evet, ihtiyaç var.” cevabını vermiştir. Bu öğretmenler önceki sorularda da deyimleri öğretmekte zorluk yaşayan ve alfabetik sıraya göre düzenlenmiş deyimler sözlüğünü kullanışsız bulan öğretmenlerdir. Bu soruya “Hayır tematik bir deyimler sözlüğüne hiç ihtiyaç yok.” şeklinde cevap veren K5, E2, E4 ve E5 kodlu öğretmenler önceki “Deyimler sözlüğü kullanışlı mı?” sorusuna “Evet, kullanışlı.” cevabı veren 4 (%13,6) öğreticidir. Verdikleri bu iki cevap tutarlı görülmüştür. Bu soruya “Tematik deyimler sözlüğü olsa da olur, olmasa da olur.” cevabı veren 3 (%10,1) öğretici önceki sorularda derslerinde deyimler sözlüğünü kullanmadıklarını belirten K9, K11 ve E10 kodlu öğretmenlerdir.

Nicel Bulgular

Bu bölümde araştırmada deney yapılarak tespit edilen bulgulara yer verilmiştir. Çalışmada ölçme araçları ve toplanan veriler, SPSS 26.0 programı kullanılarak *t* testi ile analiz edilmiş, bulgular tablolarla açıklanmıştır. Tablo 3’te kontrol ve deney gruplarına konu anlatılmadan önce uyguladığımız ön-test puanlarıyla ilgili ortalama ve standart sapma puanlarına yer verilmiştir.

Tablo 3. Ön test puanlarının deney ve kontrol gruplarına ilişkin bulguları

	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	t	Önem Düzeyi
Doğru Sayısı	Kontrol Grubu	10	3,20	0,789	0,431	<i>p</i> >0.05
	Deney Grubu	10	2,90	0,876		

Deney ve kontrol grupları üzerinde deyimler öğretimi uygulaması yapılmadan önce, başarı açısından aralarında bir fark olup olmadığı, yapılan deyimler bilgisi testiyle ölçülmeye çalışılmış ve Tablo 3’te görüldüğü gibi (*p*>0.05), deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgular araştırma uygulamasına başlanabileceği doğrultusunda yorumlanabilir.

Araştırmada ön test sonrasında deney grubunun “Yeni İstanbul” adlı ders kitabı setinden seçilen “Sinema” başlıklı metinde yer alan deyimlerin araştırmacılar tarafından hazırlanan tematik deyimler sözlüğü ile anlamlarını öğrenmeleri sağlanmış, kontrol grubunda ise aynı metindeki deyimler tahtaya yazılarak tek tek açıklanarak öğretilmiştir. Bir hafta sonrasında kısa bir hatırlatma ile yapılan son test sonuçları tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Son test puanlarının deney ve kontrol gruplarına ilişkin bulguları

	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	t	Önem Düzeyi
Doğru Sayısı	Deney Grubu	10	8,80	0,632	0,028	<i>p</i> <0.05
	Kontrol Grubu	10	2,50	0,527		

Deney ve kontrol grupları üzerinde deyimler öğretimi uygulaması yapıldıktan sonra, başarı açısından aralarında bir fark olup olmadığı, yapılan deyimler başarı testiyle ölçülmeye çalışılmış ve Tablo 4'te görüldüğü gibi ($p<0.05$), deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu bulgular araştırma sonucunda tematik deyimler sözlüğü ile deyim öğrenen deney grubunun klasik anlatım ile deyim öğrenen kontrol grubuna göre söz konusu deyimleri daha iyi öğrendiğini göstermektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Söz varlığı, dil öğretiminde şüphesiz en ağırlıklı kısmı oluşturmaktadır. Özellikle söz varlığı içindeki atasözü, deyim ve kalıp ifadeler anlamları soyut bağdaştırmalar üzerine kurulu olduğu için öğretiminde güçlük çekilen alanlardandır. Türkçenin ana dili olarak öğretiminde de kalıp ifadelerin öğretimi ileri düzeyde dil becerilerinin edinimi açısından son derece önemlidir. Ana dili olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin deyimlere dair aşına oldukları ve dilin kültürel art alanına hâkim oldukları için onların deyim öğrenmeleri uluslararası öğrencilere göre daha kolaydır. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kişilerin deyimleri öğrenmede zorluk çekmeleri kabul edilebilir bir zorluktur. Söz konusu zorluğun aşılması noktasında hazırlanacak tematik deyimler sözlüğünün yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde hem öğrencilerin hem öğreticilerin içinde buldukları öğrenme sürecini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Yapılan bu çalışmada öncelikle uluslararası öğrencilerin Türkçe öğretiminde tematik bir deyimler sözlüğü ihtiyacı olup olmadıkları saptanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla uzman görüşü alınarak hazırlanan görüşme formları iki farklı dil merkezinde görev yapan toplam 30 öğreticiye uygulanmış ve büyük çoğunlukla ($f=23$) (%76,3) öğreticilerin tematik bir deyimler sözlüğü ihtiyacı olduğu ortaya çıkarılmıştır. Araştırmanın nicel kısmında daha önceden hazırlanan ve uygulanan bir deyimler testi soruları azaltılarak araştırmaya uygun hâle getirilmiş ve hem deney hem kontrol gruplarına önce ön- test olarak uygulanmış ve iki grup arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşıldıktan sonra kontrol grubuna "Yeni İstanbul Yabancılar İçin Türkçe" adlı ders kitabındaki "Sinema" başlıklı metindeki deyimler öğretilmiştir. Sonrasında aynı deyimler başarı testi son- test olarak uygulanmıştır. Deney grubunda ise yine aynı test ön- test olarak uygulandıktan sonra kontrol grubunda işlenen ders işlenmiş fakat araştırmacılar tarafından hazırlanan tematik deyimler sözlüğü öğrencilerin cep telefonlarından ulaşabilecekleri bir şekilde onlarla paylaşılmış ve deyimler bu yöntemle öğretilmiştir. Aynı testin son-test olarak uygulandığı deney grubu ile kontrol grubu arasında yüksek düzeyde anlamlı farklılıklar meydana gelmiştir. Ön testte doğru sayısının aritmetik ortalaması kontrol grubunda 2,90'dan son testte 2,50'ye gerilemiştir. Bu gösterge işlenen dersten sonra araya giren bir hafta içerisinde bu grubun deyim bilgileri hakkında gerileme yaşadıklarını göstermiştir. Deney grubunda ise ön testte 3,20 çıkan aritmetik ortalama son testte 8,80 düzeyine çıkmıştır. Ön test ve son test arasındaki %275'lik artış Web 2.0 aracıyla hazırlanan tematik deyimler sözlüğü ile işlenen derste öğrenilen deyimlerin daha kalıcı olduğunu göstermiştir.

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulardan hareketle meseleye dair öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Uluslararası öğrencilere Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere Tematik deyimler sözlüğü, temel dil becerileri kazanımları ve dil düzeyleri göz önünde bulundurularak Türkçedeki tüm deyimleri ve atasözlerini kapsayacak şekilde kitap, e-kitap olarak veya bir Web 2.0 aracı olarak düzenlenebilir.
- Uluslararası öğrencilere Türkçe öğreten öğreticilerin bu konuda hizmet içi eğitim almaları sağlanabilir.
- Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Vakfı, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı başta olmak üzere üniversiteler bünyesindeki TÖMER'ler ve DİLMER'lerde benzer çalışmalar desteklenebilir.
- Türkçe öğretimi lisans derslerine Web 2.0 araçlarıyla materyal hazırlama dersi getirilebilir.

- Türkçe đretimi lisans derslerine Uluslararası đrencilere Türkçe đretiminde Web 2.0 araçları hazırlama ve kullanma dersi eklenebilir.

Etik Kurul Onayı: Araştırma için Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal ve Beřeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 12.07.2023 tarihli 2023/07 toplantı numarasıyla etik kurul onayı alınmıştır.

Yazar Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmaya birinci yazar %50, ikinci yazar %50 katkı sağlamıştır.

ıkar atışması Beyanı: Yazarlar herhangi bir çıkar atışması beyan etmemişlerdir.

Kaynakça

- Avrupa Ortak Çerçeve Metni [AOÇM]. (2021). *Diller için ortak başvuru metni: öğrenme, öğretme ve değerlendirme*.
- Barcin, S. (2018). Olarak atasözleri ve deyimlerin kullanımı: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Altın Köprü Türkçe öğretimi ders kitabı (B1 seviyesi). *Aydın TÖMER Dergisi*, 3(2), 1-16.
- Barutçu, T. ve Açık, F. (2018). Çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alan deyimlerin kültür aktarımındaki rolü ve Türkçe ders kitaplarındaki deyimlerle örtüşme düzeyi. *Bilig*, (86), 183-209.
- Böler, T. (2006). Türkçe Sözlük (TDK) ile örnekleriyle Türkçe Sözlüğü (MEB) karşılaştırma denemesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 101-118.
- Büyüköztürk, Ş. (2021). *Sosyal bilimler için veri analizi kitabı (istatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum)*. Pegem Akademi.
- Çağlak, N. (2023). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi setlerinin deyim öğretimi açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi: B2 seviyesi örneği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Çalışkan, N. ve Çangal, Ö. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde dil ihtiyaç analizi: Bosna- Hersek örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 310-334.
- Çelebi, C. ve Satırlı, H. (2021). Web 2.0 araçlarının ilkökul seviyesinde kullanım alanları. *Öğretim Teknolojisi ve Hayat Boyu Öğrenme Dergisi-Instructional Technology and Lifelong Learning*, 2(1), 75-110. <https://doi.org/10.52911/itall.938122>
- Çelik, T. (2021). Web 2.0 Araçları kullanımı yetkinliği ölçeği geliştirme çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 449-478. <https://doi.org/10.9779.pauefd.700181>
- Dalak, H. D. E. (2017). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde iletişimsel yaklaşımın deyim öğretimindeki başarıya etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Demir, T. ve Melanlıoğlu, D. (2011). Türkçe öğretiminde deyimlerin çağrışımla kazandırılması. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 631-649.
- Elmas, R. ve Geban, Ö. (2015). 21. Yüzyıl öğretmenleri için Web 2.0 araçları. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(1), 243-254.
- Fansa, M. (2020). Geçici eğitim merkezindeki Suriye uyruklu öğrencilerin ve Türkçe öğreticilerin storyjumper deneyimleri: "Yamen okulda". *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 360-376.
- Hayran, T. ve Yazıcı, H. (2020). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında yer alan deyimler üzerine bir inceleme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(2), 433-449.
- İpek, S. ve Çelik, N. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil ihtiyaç analizi: Polonya örneği. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 4(2), 101-136.
- Karadüz, A. (2009). Sözlük, sözcük anlamı ve öğrenme üzerine. *Electronic Turkish Studies*, 4(4), 636-649.
- Kovalčíková, I. (2009). Dynamic testing and assessment of latent learning capacities. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 47-53.

- Kültüral, Z. (2009). Sözlük bilimi açısından Divanü Lugatı't Türk. *Electronic Turkish Studies*, 4(4), 805-813.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Musaoğlu, M. (2009). Hengirmen, Mehmet. (2007), Atasözleri ve deyimler sözlüğü, 1. atasözleri sözlüğü, 606 s.: 2. deyimler sözlüğü, engin yayın evi, Ankara 2007, 606 s. *Dil Araştırmaları Dergisi*, 5, 121-127.
- Mutlu, K. (2016). Yabancılara Türkçe öğretiminde benzer atasözü ve deyimlerin önemi ve Polonyalılara Türkçe öğretiminde bunların kullanımı. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten*, 64(2), 245-268.
- Öz, Y. (1996). *Tarih boyunca Farsça-Türkçe sözlükler* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sinan, A. T. (2008). Deyim kavramı üzerine notlar- 1. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 91-98.
- Türkiye Maarif Vakfı. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programı*. Türkiye Maarif Vakfı.
- Usta, H. İ. (2010). Sözlükçülük ve sözlük araştırmacılığı. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 2(7), 92-101. <https://doi.org/10.5001/MTAD.7.2010.2.24>
- Yavuz, N. (2010). Yabancı dilde deyimlerin öğretimi için bir araç geliştirme denemesi. *Dil Dergisi*, 147, 7-14.
- Yılmaz, E. (2017). *Sözlük bilimi üzerine araştırmalar*. Pegem Akademi.
- Yılmaz, İ. (2018). Yabancılara Türkçe deyimlerin öğretiminde tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin kullanılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(5), 1623-1641. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.2189>
- Zengin, B. ve Seven, M. A. (2007). İkinci dil öğrenme stratejileri ve algılama farklılıkları. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 99-109.